

AMERİKA'NIN BERATLAR KONUSUNDAKİ MİLLETLERARASI POLİTİKASI (*)

Harvey J. WINTER

Çeviren :
Doç. Dr. Akar ÖÇAL

Burada üzerinde duracağımız başlıca üç konu şunlardır : (i). Beratlar konusunda Amerika'nın taraf olduğu milletlerarası anlaşmalar; (ii). Gelişmiş ya da endüstrileşmiş ülkelerin beratlar konusundaki problemleri; (iii). Gelişme yolunda olan ülkelerin beratlar konusundaki problemleri.

I. Tarihçe : Amerika, bilindiği üzere, beratlarla ilişkin olan ilk kanunun yürürlüğe girmesinin 175. yıldönümünü yakınlarda kutlamış bulunmaktadır. Bu kanun 1790 da yürürlüğe girdiği zaman, Amerikan ekonomisinde tarım hakim durumdaydı. 1790 da ve bu tarihi izleyen senelerde bütün dikkat, hemen hemen tamamıyla, milli himaye üzerine teksif edilmiş bulunuyordu.

Dış ticaretin gelişmesi sebebiyle, 19. asrın ikinci yarısında, Amerikan ve endüstrileşmiş olan öteki ülkelerin teşebbüsleri, beratların yalnızca kendi memleketlerinde değil, yabancı piyasalarda gerekli himayeyi sağlayabilmek için, başka memleketlerde de korunması gerektiğine inanmışlardı. Beratlara ilişkin millî kanunların çeşitliliği ve onların büyük bir kısmının farklı hükümleri kapsamakta olması, kendi ülkeleri dışında himaye aramakta olan berat sahipleri için yararlı olmaktan uzaktı. Bunun asıl sebebini, 1883 de Paris İttihadının tesisinden önce ,sınai mülkiyet haklarının milletlerarası himayesi için hiçbir temelin mevcut olmamasında aramak gerekir.

(*) Bu çeviri, Harvey J. WINTER'in, 25 Ocak 1966 da «International Patent and Trademark Association» da yaptığı konuşmanın «**La Propriété Industrielle**» de (1966, S. 3, s. 73-76) yayımlanan kısaltılmış Fransızca tercümesinden yapılmıştır. Bu sebeple makaleyi Türkçeye çevirmek için gereken izni vermiş olan BIRPI'ye burada teşekkür etmek isteriz.

Stephen LADAS, «Sınai mülkiyetin milletlerarası korunması (La protection internationale de la propriété industrielle) isimli meşhur eserinde, 19. asrın ikinci yarısında sınai mülkiyetin korunmasına ilişkin 69 kadar iki taraflı andlaşma mevcut olmasına rağmen, bu andlaşmaların genellikle yetersiz olduklarına işaret etmektedir. Bu güçlüğün çözüm yolunun, her üye devlette sınai mülkiyetin korunmasının temelini teşkil edecek genel esasları tesis eden çok taraflı bir andlaşmanın mevcudiyeti olacağı, açıklı. 1878 ve 1880'deki toplantılardan sonra, 1883 milletlerarası Konferansında sınai mülkiyetin korunması hakkındaki Paris Konvansiyonu kabul edildi. Bu Konvansiyon 1884 de yürürlüğe girdi. Amerika 1887'den beri buna taraf bulunmaktadır.

II. Beratlara İlişkin Milletlerarası Andlaşmalar : Paris Konvansiyonunun ana prensipleri ve onun 1883'denberi beş kere değiştirilmesi olayı burada tekrar edilmelerine ihtiyaç olmayacak derecede iyi bilinmektedir.

Paris İttihadının, günümüzde, dünyanın çeşitli yerlerindeki iktisaden gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelerinden müteşekkil 73 üyesi (1 Mart 1966 da 74) mevcuttur. Bu ittihat gerçekten beynelmil niteliktedir. Yeni üyeleri arasında, 1 Temmuz 1965 de İttihada dahil olan Rusyanın bulunması dikkate değerdir. Amerika, bu katılmayı sınai mülkiyet sahasındaki ilişkileri ve Rusya ile olan ticari münasebetleri bakımından önemli saymaktadır.

Amerika, Paris İttihadını, sınai mülkiyet konusundaki dış ilişkileri bakımından temel olarak mütalâa etmektedir. Konvansiyon, yalnızca bazı hakların garantisi ve üye devletlerde asgari bir himaye sağlayacak kaidelerin tesisi bakımlarından büyük bir önemi haiz olmakla kalmayıp; aynı zamanda, Paris İttihadına dahil üye ülkeler birliği de, üyelerin ve hatta İttihata katılmayan az gelişmiş memleketlerin müşterek menfaatlerinin bulunduğu berata ilişkin problemlerini münakaşa eden bir forum olması bakımından büyük bir önemi haiz bulunmaktadır. Bu birleşme, BIRPI ismiyle bilinen ve fikri mülkiyetin korunması için teşkil edilen milletlerarası Büro kanaliyle o kadar aktif ve tesirli bir şekilde organize edilmiştir ki, adeta Paris Konvansiyonunun sekreterliği durumuna girmiş bulunmaktadır.

Burada, 1967 de Stokholm'de toplanacak ve Paris Konvansi-

yonunun iki özel görünüşü üzerinde duracak olan diplomatik Konferanstan da söz etmek gerekir.

Stokholm Konferansında, ilk olarak, Paris Konvansiyonu, yazar haklarına (droit d'auteur) ilişkin Bern Konvansiyonu, ve fikri mülkiyet konusundaki öteki andlaşmalar teşkilâtları ile münasebet halinde olan BIRPI'nin yapısının yeniden düzenlenmesi söz konusu edilecektir. Amerika, esas olarak, BIRPI'nin yeni idari yapısına ilişkin teklifi destekleyecektir. Bu destekleme, BIRPI'nin modernleştirilmesinin ya da onun yerini alacak ve «Beynelmilel fikir mülkiyet teşkilâtı» (Organisation internationale de la propriété intellectuelle) ismi ile anılabilecek bir teşekkülün, milletlerarası işbirliğini kuvvetlendirmeye ve bu teşekkül vasıtasıyla yönetilecek andlaşmalardaki esas amaçların gerçekleşmesini sağlamağa müsaait idari bir zemîn yaratabilecek durumda olması fikrine dayanmaktadır.

Konferansta ikinci olarak, bazı doğu Avrupa ülkelerinde ve Rusya'da beratlar yanında mevcut olan mücit sertifikaları (certificats d'inventeurs) bakımından Paris Konvansiyonunun kısmî bir revizyonu üzerinde durulacaktır. 1965 martında, Cenevre'de, bir eksperler komitesi toplanmıştı. Amerika'nın da dahil olduğu bu komite, mücit sertifikaları veren memleketlerdeki bu çeşit belge taleplerinin, rüçhan hakkına ilişkin hususlarda, Konvansiyona dahil öteki ülkelerde berat talepleri ile aynı şekilde muameleye tabi tutulabilmesi bakımından, Stokholm Konferansında Paris Konvansiyonunun 4. maddesinin değiştirilmesi meselesi üzerinde durulmasını kabul etmişti. Mesele üzerinde Stokholm Konferansına katılacak Amerikan Hükümeti tarafından halen çalışılmaktadır.

Beratlar konusundaki çok taraflı andlaşmalara ilişkin bir açıklama, eğer A.B.D. ve Latin Amerika'nın onüç ülkesini bağlayan ihtiralar, beratlar ve sınai model ve resimler hakkındaki 1910 tarihli Buenos Aires Konvansiyonu zikredilmeyecek olursa, tamam olmaktan uzak bulunacaktır. Bu Konvansiyon milli işlem (traitement national) ve rüçhan hakkına ilişkin Paris Konvansiyonunun ana prensiplerini benimsemiş bulunmaktadır. Bu Konvansiyon, Latin Amerikanın onüç devletinden Paris İttihadına dahil olmayan onu ile Amerika arasındaki ilişkilerin yegâne dayanağı olduğundan, Amerika bunu beratlarla ilişkin milletlerarası ilişkilerinin tamamlayıcı ve önemli bir bölümü saymaktadır.

III. Bugünkü Durum : Yukarıda da işaret edildiği gibi, Paris ve Buenos Aires Konvansiyonları beratlar konusunda sınırlı bir ahenkleştirme vasıtası olarak çok önemli bir yer işgal etmektedirler. Fakat, bugün için birçok mesele, onları halletmeğe yeterli olmaması sebebiyle ,söz konusu andlaşmaların tatbikinden hariç kalmış durumdadır. Beratlar sisteminin teknolojik yenilikleri ve ekonomik gelişmeyi teşvik etmekten ibaret olan ana fonksiyonunu ifa etmesi isteniyorsa, bugünkü «beratlar krizi» hakkında gerekli tedbirlerin alınması icabetmektedir.

Bu krizin genişlemesinin birçok sebebi vardır. İlk olarak, son senelerde milletlerarası ticarete büyük bir gelişme kaydedilmiştir. İkinci olarak, teknik gelişmenin hızlı bir şekilde ilerlemesi söz konusudur. Üçüncü olarak, İkinci Dünya Harbinden sonra birçok yeni bağımsız devlet ortaya çıkmıştır. Bu devletler, ekonomik gelişmeleri için gerekli olmasına rağmen sahip bulunmadıkları teknik bilgilerle mücehhez kılınmayı arzu etmektedirler.

Bütün bu faktörler «beratlar krizi»nin doğumuna sebep olmuşlardır. Amerikan Hükümeti, bu krizin yalnızca milli nitelikteki bir çaba ile giderilemeyeceği kanısındadır. Bu krize, milletlerarası işbirliği sayesinde çok daha tesirli olarak - uzun vadede daha ekonomik olarak - karşı çıkılmalıdır. Amerikan Hükümeti, bu çözüme ulaşmada tek başına değildir. Daha birçok devlet de, sadece günümüzün meselelerinin değil aynı zamanda geleceğin de çok zor meselelerinin çözümlenmesinde, bir milletlerarası işbirliğinin gerekli olduğuna inanmaktadır. Gerçekten, böyle bir işbirliği olmadığı takdirde, bizzat beratlar sisteminin zayıflaması ve hatta muhtemelen ortadan kalkması olayı ile karşı karşıya gelmemiz mümkün olabilecektir.

Herkes gayet iyi bilmektedir ki, dünyadaki berat talepleri hızlı bir şekilde artmakta ve bu artma esas itibariyle, aynı icatların birçok ülkede aynı zamanda yapılan tesciline dayanmaktadır. Diğer taraftan, şu husus da bir hakikattir ki, birçok ülkede tescili yapılacak aynı icata ilişkin taleplerin önceden incelenmesi prosedürü, bu ülkelerden herbirinde ayrı ayrı yerine getirilmelidir. 1965 de, tescil taleplerinin dünyadaki miktarı 650.000 olarak tahmin edilmiştir ki, bunların aşağı yukarı yarısını, başka ülkelerde tescili yapılan taleplerin tekrar tescili teşkil etmektedir.

Aynı icadı birçok ülkede tescil ettirirken önceden tetkik usulünün uygulanması iktisaden gelişmiş ülkelerin beratlar konusunda karşı karşıya olduğu iki ana problemden ilkinin meydana getirir.

İcadının milletlerarası piyasada himayesini arzulayan kimse, yalnızca aynı talebin farklı ülkelerde tescili yükünü üzerine almakla kalmayıp, aynı zamanda, farklı usul ve kanunlara göre her talebin tescilini gerçekleştirmek şeklindeki munzam yüke de tahammül etmek zorundadır. Amerikalılar, her sene yabancı ülkelerde gerçekleştirdikleri aşağı yukarı 90.000 tescil talebi için bu problemle karşılaşmak durumunda kalmaktadırlar. Bu problem, memleketleri dışında tescil talebinde bulunan İngiliz, Fransız, Alman, İsviçreli vs. kimseler için de aynı nisbette caridir. Beratlara ilişkin farklı kanun ve usullerdeki karışıklık - ki bu karışıklık içinde icadının yabancı ülkelerde himayesi imkânını arayan kimse takip edeceği yolu bulmak mecburiyetindedir. - bu sebeple, iktisaden gelişmiş ülkelerin çözmek mecburiyetinde olduğu ikinci ana problemi teşkil etmektedir.

IV. Milletlerarası İşbirliği - Bir Çözüm Yolu : Son senelerde, bu problemlerin çözümüne doğru, milli ya da bölgesel nitelikte epeyce merhale katedilmiş bulunmaktadır. Birçok devlet, beratlarla ilişkin kanunlarında gerekli değişikliği yapmış ya da bu değişikliği yapmağa hazırlanmaktadır. Bundan başka, Amerika'da dahil olmak üzere birçok ülke, önceden tetkikin müessiriyetini arttırmak amacıyla, prosedürlerinde ve uygulamalarında gerekli değişiklikleri yapmış ve tıkanıklıkların giderilmesini sağlamak için personellerinin miktarını çoğaltmış bulunmaktadır.

Fakat, bu tedbirlerden hiçbirini, ne Berat Ofisinin ve ne de tescil talebinde bulunanın (déposant) dertlerine uzun devrede tek başına bir çözüm yolu bulmak imkânına sahip değildir. Bu sebeple, Avrupa Konseyine üye devletler ile İskandinav ülkeleri, bir müddettenberi, Amerika gibi öteki gelişmiş ülkelerin işbirliği sayesinde beratlarla ilişkin bazı milletlerarası problemlerin çözümlenebilmesi için gerekli araştırmalarda bulunmanın zaruretine inanmış bulunmaktadırlar. Yukarıda da belirtildiği gibi, Amerika Hükümeti, bu problemleri çözümlenebilecek tek ve pratik vasıta olarak milletlerarası işbirliğini savunmaktadır. Amerikan Hükümeti, ayrıca, çok tanınmış bir özel berat ajanının yeni bir tebliğinde ileri sürmüştüğü düşünceleri de hararetle tasvip etmektedir. Bu şahıs, mil-

letlerarası işbirliği vasıtasıyla yapılacak olan beratlar sisteminin islâhına ilişkin araştırma sorumluluğunun, «yalnızca Berat Ofislerine, Hükümetlere yönelmediğini ve fakat bu sorumluluğun mücütleri, berat ajanları ve bu sistemden yararlanan ya da onu kullanan kimseler arasında taksim edilmesi gerektiğine» işaret etmektedir.

V. Milletlerarası İşbirliğinin Sahası : Beratlar konusunda Amerikanın erişmek istediği amaç, bir tek beratın bütün ülkelerde geçerli olacağı milletlerarası bir sistemin geliştirilmesidir. Bu, erişilmesi imkânsız bir amaç değildir. Bu konuda, bu sene yürürlüğe girecek olan İskandinav ülkeleri beratlar sistemini ve dikkatli bir şekilde hazırlanan ve halen ilgili devletlerce tetkik edilmekte olan beratlar hakkındaki Avrupa Konvansiyonunu hatırlatmak kâfidir.

Amerika, esas itibariyle Ticaret Bakanlığı Beratlar Ofisinin (l'Office des brevets du Département du commerce) teşebbüsü ve Devlet Bakanlığının (Le Département d'Etat) işbirliği ile, gelişmiş ülkelerin beratlarla ilişkin ana problemlerinin çözümlenmesi konusunda, aşağıda belirtilen üç konu üzerinde çalışmalara girişmiş bulunmaktadır :

- 1 — Belgeleme konusunda berat Ofisleri ile işbirliği;
- 2 — Karşılıklı berat taleplerine ilişkin araştırmaların ve öteki bilgilerin değiştirilmesi ;
- 3 — Öteki ülkelerle kanun ve prosedürlerin ahenkleştirilmesi.

Amerika beratlar Ofisi, belgeleme konusunda, ICIREPAT ismi ile bilinen Komiteye aktif bir şekilde katılmış bulunmaktadır. ICIREPAT'ın çalışma programı, üye ülkelerde müştereken kullanılmakta olan mekanik araştırma sisteminin devamına ve geliştirilmesine yönelmiştir. Önceden incelemeyi benimseyen ülkelerin büyük bir kısmı, ICIREPAT'ın çalışmalarına katılmış ve müşterek kullanma için bazı sistemler şimdiden inkişaf ettirilmiş durumdadır.

Bundan ayrı olarak, Amerika beratlar Ofisi, ihtira beratlarının milletlerarası tasnifine ilişkin Avrupa Konvansiyonu ile kurulan beratların milletlerarası tasnifini benimsemek üzere harekete geçmiştir. Milletlerarası tasnifin kabulü, mekanik araştırma konusundaki milletlerarası işbirliğini büyük bir ölçüde kolaylaştıracak ve

belki de ön önemlisi, milletlerarası beratlar sahasındaki uzun vadedeli amacımızın gerçekleşmesindeki ilk safhayı teşkil edecektir.

Şayet milletlerarası beratlar konusundaki ana problemlerimizden birkaçının çözümüne doğru bir ilerleme kaydedilmek isteniyorsa, o zaman müessir bir belgeleme sisteminin zarureti ile karşılaşılır. Bazı milli berat Ofisleri, bugün için, mükemmel denebilecek araştırma fişlerine sahip bulunmaktadır. Bununla beraber, vihanşümül ve modern bir fiş sisteminin idamesinin ortaya çıkaracağı dikkate değer masraflar nazarı itibare alınırca, muhtemelen az sayıdaki bazı berat Ofislerinin böyle bir fişlemenin masraflarını karşılamaya razı olabileceği ifade edilebilir. Memnuniyeti mucip olan nokta, bir merkez araştırma ofisinin, başka bir deyişle La Haye milletlerarası beratlar Enstitüsünün, cihanşümül nitelikte araştırma fişlerine sahip olmayan milli ofislerin ihtiyaçlarını karşılamakta yeter bir durumda olmasıdır. Bu durum, yeter miktarda araştırma fişlerine malik olmayan berat Ofislerinin, öteki berat ofisleri ile bilgi değişimi ve işbirliği yapmasına imkân hazırlayacaktır. Enstitü, istikbale ilişkin çalışmalar da yapmakta; bu arada farklı lisanlardan doğacak olanlar da dahil olmak üzere, bütün faktörleri göz önünde tutarak, cihanşümül nitelikteki bir belgeleme sisteminin gerçekleştirilmesine yarayacak en elverişli vasıtayı bulmak için gayret sarfetmektedir.

Amerikan beratlar Ofisi, beratların dünya çapında bir endeksinin hazırlanmasına ilişkin çalışmalarında, Paris Konvansiyonu sekreterliği -BIRPI- ile işbirliği yapmaktadır. Böyle bir endeks, başlangıç olarak kabul edilebilir. Fakat araştırma fişlerinin rasyonel bir şekilde devamlı tutulabilmesi için berat ofislerinin yardımlarından da faydalanmak gerekmektedir.

Alman ve Amerikan Berat Ofisleri, araştırma sonuçlarının beratları önceden inceleme ofisleri arasında değiştirilmesi bakımından, deneme mahiyetinde olmak üzere, her iki memlekette karşılıklı olarak tescil edilen bin talebin mübadelesine tevessül etmiş bulunmaktadır. Bu değiştirme programına yeni başlanmış olup, sonuçlar, bugün için, yalnızca iki ofis tarafından kullanılmakta ve değerlendirilmektedir.

Amerika, ilgili bazı ülkelerle buna benzer andlaşmalar akdetmeği öngörmektedir. Eğer bu değiştirme usulü başarıya ulaşırsa, bu nevi ikili andlaşmalar birçok ülke arasında çok yönlü mübade-

lelerin gerçekleşmesi için kullanılabilir ve böylece beratları önceden inceleme ofislerinin yapmak durumunda oldukları ayrı ayrı çalışmaların önlenmesi mümkün olabilecektir.

Araştırma sonuçlarının bu şekilde mübadelesi ,tabiiyle, bir gerçek milletlerarası berat sisteminin geliştirilmesinde ilk adımı teşkil edecektir. Her ne olursa olsun, önemli olan, bu ilk adımın atılmış olmasıdır. M. Brenner - Commissioner of Patents-, Amerikan berat sisteminin 175. yıldönümü vesilesiyle düzenlenen toplantıda yaptığı konuşmada, milletlerarası bir sisteme geçebilmedeki gelecek adımları belirtmiştir. Fakat, bu safhaların bazılarında vazgeçmenin mümkün olabileceğini ve böylece, milli berat ofislerince verilmiş beratların karşılıklı olarak tanınmasını temin eden İskandinav ülkeleri berat sistemi türünde bir milletlerarası sisteme geçmenin mümkün olabileceğine de işaret etmiş bulunmaktadır.

Bir merkez ofisi ya da bazı ülke grupları için bölgesel ofisler sayesinde milletlerarası beratlar sistemine doğru bir ilerleme ihtimali, eğer gelişmiş memleketlerin kanun ve prosedürlerinin ahenkleştirilmesinde önemli gelişmeler kaydedilirse, gerçekleşmek için daha büyük bir şansa malik olabilecektir.

Ülkelerin büyük bir kısmında berata ilişkin kanunların köklü olduğu nazara alınır, bu ahenkleştirme işinin çok zor bir çalışma olacağını kabul etmek gerekir. Diğer taraftan, Amerika da dahil olmak üzere bazı memleketler, beratlar hakkındaki kanunlarını, yalnızca kendi ihtiyaçları bakımından değil, fakat öteki ülkelerin kanunlarını ve kanun projelerini de göz önünde tutularak, teşrii ahenkleştirme meselesiyle de bir ilişki kurmak bakımından, incelemeye tabi tutmaktadırlar. Amerikanın bu ahenkleştirmedeki menfaati gerçek ve pratik bir temele dayanmaktadır : Amerika, beratların milletlerarası sahada gelişmesi akımından uzak kalmayı arzu etmemektedir.

Beratlarla ilişkin milletlerarası bir ahenkleştirme vasıtası evelden beri mevcut olup, bu vasıta ihtira beratları hukukunun bazı unsurlarının birleştirilmesine ilişkin olan Avrupa Konseyi Konvansiyonudur. Bu Konvansiyon, şimdiye kadar hiçbir hükümetin tasdik etmemiş olmasına rağmen, böyle bir ahenkleştirmeğe doğru giden yolu açan önemli bir unsur olarak mütalâa edilebilir. Eğer Konvansiyon yürürlüğe girerse, Avrupa Konseyi, Paris İttihadının herhangi bir devletini bu Konvansiyona dahil olmağa davet edebilecektir.

Esasen her ülke, beratlar hakkındaki kanunlarını Avrupa Konseyi Konvansiyonun esasları ile, bu Konvansiyoona üye olmasa bile şüphesiz ahenkleştirebilecektir .Bu sebeble beratlar hakkındaki İskandinav ülkeleri sistemi, söz konusu Konvansiyon ile uyuşma halindedir. Hatta bu Konvansiyon, beratlar hakkında milletlerarası yeni bir andlaşmanın müzakerelerine girişilmesi yolundaki bir çalışmanın hareket noktastını teşkil edebilecektir.

Amerikan «Patent Office»i, bugün için, berata ilişkin Amerikan prosedürü ve kanunu, üzerinde yabancı prosedür ve kanunlarla ahenkleştirmeyi temin bakımından, bazı önemli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar, beratlar hakkındaki Amerikan kanunu ile Avrupa Konseyi Konvansiyonunun mukayeseli analizini kapsamaktadır. Ayrıca, ahenkleştirme meselesi üzerine öteki berat ofisleri ile de müşterek çalışmalar yapılması öngörülmüştür. Bu şekildeki çalışmalar, Paris Konvansiyonu sekreterliğinin - BIRPI - yardımı sayesinde, birçok ülkeyi kapsayabilecek bir esasın kurulmasında yararlı olabilecektir.

Bundan başka, Amerikada, 10 Nisan 1965 gün ve 11215 sayılı «Executive Order» e dayanan ve beratlar sistemine ilişkin olan çok önemli çalışma ve etütleri de özellikle belirtmek gerekir. «Executive Order» in başlangıcı, diğer bazı hususlar arasında,, Amerikan Hükümetinin «sınai mülkiyetin himayesi için, milletlerarası işbirliği konusunda ilk plânda rol» oynaması gerektiğine işaret etmektedir. Bu çalışmaların ,Hükümete, yalnızca iç amaçlar için değil, ve fakat milletlerarası beratlar konusundaki Amerikan politikasının amaçları bakımından da, çok büyük bir faydası olacaktır.

VI. İktisaden Gelişme Yolunda Olan Ülkelerin Beratlara İlişkin Problemleri : İktisaden gelişme yolunda olan ülkelerin, bu sahada ve bir derecede endüstrileşmiş ülkelerle aynı problemler karşısında bulunmalarına rağmen; meşgul oldukları hususlar, teknik bilgiye olan ihtiyaçları ve buna ilişkin menfaatleridir. Bu ülkeler, teknolojinin ekonomik gelişmede önemli bir unsur teşkil ettiğini ve bu teknik bilgilerin büyük bir kısmının endüstrileşmiş ülkelerin işletmelerine ait beratlar vasıtasıyla himaye edilmekte olduğunu bilmektedirler.

İktisaden gelişme yolunda olan ülkeler, beratların, endüstrileşmiş ülkelere teknik bilgilerin naklinde kullanılmasının sonuçlarının-

dan endüstriye duymaktadırlar. 1961 de, iktisaden gelişme yolunda olan bazı ülkeler Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna, Genel Sekreterin bu konu üzerinde bir çalışma yapmasını öngören bir karar teklifi sundular. Genel Sekreter, 1964 de, bu konu hakkında mükemmel ve çok yararlı bir rapor yayımladı. Bu rapor, «berat meselesinin, teknik bilgilerin beratlarla himaye edilsin ya da edilmesin, iktisaden az gelişmiş ülkelere naklinin kolaylaştırılması ve bu ülkelerin teknik bilgileri gelişme programlarının icrasında benimsemeleri ve kullanmaları imkânlarının arttırılması bakımlarından mümkün olan en geniş açıdan gözönünde tutulmasına» işaret etmektedir.

1964 Haziranında, Ticaret ve gelişme hakkındaki Birleşmiş Milletler Konferansında, «teknik bilgilerin nakli» konusunda bir tavsiye karar kabul edildi. Bu tavsiye, diğer bazı hususlar arasında endüstrileşmiş ülkelere, beratlı olsun ya da olmasın teknik bilgilerin, iktisaden az gelişmiş ülkelere naklinin kolaylaştırılmasını teşvik etmeleri yolunda, bir çağrıda da bulunuyordu.

Amerikan Hükümeti, iktisaden az gelişmiş ülkelere teknik bilgi sağlanmasının, bu ülkelerin ekonomik gelişmeleri için gerekli olduğuna inanmaktadır. Amerikan teknik imkânlarının büyük bir kısmı hakiki ya da özel tüzel kişilere ait bulunmaktadır. Bu konuda şunu da belirtmek gerekmektedir ki, hükümet seviyesindeki iki taraflı yardım anlaşmalarında ne berata bağlanmış olan ya da olmayan teknik bilgilerin iktisaden az gelişmiş ülkelere nakli, ve ne de sermaye ve mal nakli söz konusu edilmektedir. İktisaden gelişme yolunda olan ülkelere bu transferlerin desteklenmesi, Amerikanın garantisi, başka bir deyişle, bu ülkelere Hükümetçe sağlanan kredi, bağış, yatırım imkân ve ihtiyaçlarına ilişkin çalışmalar için yapılan yardımlar sayesinde gerçekleşmiş bulunmaktadır. Bundan başka, Ticaret Bakanlığı, teknik yardım, mali iştirak ya da Amerika'da lisans anlaşmaları yapma imkânını arayan yabancı iş adamlarına doğrudan doğruya gerekli yardımı yapmaktadır. Son olarak, İktisaden gelişme yolunda olan ülkelerle Amerika arasında akdedilmiş olan bazı anlaşmalar, beratların ve teknik bilgilerin kullanılmasını için gerekli olan bedeller bakımından müsait ödeme şartlarını temin eden hükümleri kapsamaktadır.

Endüstrileşme yolundaki ülkelerin gelişmesinde beratların hâiz olduğu önem - ki bu Birleşmiş Milletler raporlarında ve öteki etütlerde açıkça belirtilmektedir - şüphesiz bazı ülkeleri beratlar

hakkındaki kanunlarında bir değişiklik yapmağa itmiş bulunmaktadır. Amerikan Hükümeti, genel bir politik tedbir olarak, berata ilişkin hakları sınırlamak ya da bu nevi hakların değerini düşürmek amacını güden değişikliklerin, az gelişmiş ülkelerin sermaye celbetme kudretinde ve teknik bilgilerin akımını kolaylaştırmada menfi sonuçlar doğurabileceği hususu hakkında bu ülkelerin dikkatini çekmiş bulunmaktadır. Amerikan Hükümeti, ayrıca, ekonomik gelişmenin ve teknik terakkinin doğrudan doğruya amili olan dış yatırımların gerçek önemini belirtmekten de hiçbir zaman geri kalmamıştır.

Hükümet, aynı zamanda, bazı ülkelerin beratlar hakkındaki kanunlarını, ülkelerinin özel ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmesi için, değiştirmeleri zaruretini de kabul etmektedir. Bu bakımdan, Amerikan Hükümeti, iktisaden gelişmesi yolunda olan ülkelere, BIRPI'nin «iktisaden az gelişmiş ülkelerdeki ihtiralara ilişkin tip - kanunu» nu göz önüne almalarını tavsiye etmiş bulunmaktadır. Bu konuda, iktisaden gelişme yolunda olan 22 ülkenin temsilcilerinden kurulu «Tip - kanun Komitesi»nin, bir tavsiye kararı aldığı ve bu tavsiyenin, diğer bazı hususular arasında, tip - kanunun «iktisaden gelişme yolundaki ülkelerin özel ihtiyaçlarını nazarı itibare aldığı ve bu ülkeler kanun koyucuları için pratik bir model teşkil ettiğini» belirttiğine işaret etmiş bulunmaktadır.

Hükümet, Amerikadaki özel teşebbüslerin bu konuda bir rol oynayacağına da inanmaktadır. İktisaden gelişme yolundaki ülkelerde faaliyette bulunan şirketlere mensup olan berat teşkilâtının birçok üyesi, bu ülkelerin beratlarla ilişkin ihtiyaç ve problemleri ile yakından ilgilenmektedirler. Teşkilâtın, iktisaden gelişme yolunda olan ülkelerin beratlar konusunda sınırlayıcı bir yola sapmalarını önlemek için, bu ülkelerin problemlerini halledecek ve ihtiyaçlarını giderecek vasıta, usul ve kaideleri aramada aktif bir yol oynayacağı da ümit edilebilir.

Netice olarak şu husus ifade edilebilir ki, berat sistemleri hakkında «National Association Manufactures» tarafından düzenlenen konferansta kullanılan deyimle belirtmek gerekirse, milletlerarası beratlar konusunda «hareketli bir çalışma» (fermentation active) devresinde bulunduğumuz açıktır. Bu «hareketli çalışma»nın beratlar sistemi üzerinde yapacağı tesirler belirsizdir. Amerikan Hü-

kümetinin milletlerarası beratlar sistemi konusundaki politikası şu kanaati aksettirmektedir ki, beratlar sistemi sadece Amerika'nın değil, fakat bütün dünyanın ekonomik gelişmesinde önemli bir unsurdur ve böyle olmağa da devam etmektedir. Beratlar hakkında ki modern kanunların evrenseliği sebebiyle öteki birçok milletin de bu kanaata katılmakta olduğu ifade edilebilir. Fakat, gelecekte çözümlenmek mecburiyetinde olduğumuz karmaşık nitelikte birçok problemler olacaktır. Gelişmiş ülkelerin olduğu kadar gelişme halindeki ülkelerin de doğrudan doğruya hayati konularına ilişkin olan bu problemler, yalnızca hükümetler kanalıyla çözümlenemez. Yukarıda da belirtildiği gibi, bu problemlerle uğraşmadaki sorunluluk hukuk mesleğine ve endüstri mensuplarına düşmektedir. Zira onların kanaatları ve yardımları gereklidir ve arzuya şayandır. Şayet, iktisaden gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki özel teşebbüsleri ve Hükümetleri kapsayan milletlerarası birlik bu problemlerin çözümünde işbirliği yapabilirse, beratlar sistemi bütün milletlerin ekonomik gelişmesinde çok önemli bir rol oynamağa devam edecektir.